

JAARVERSLAG 2018

Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs
Op Maat de Liemers

Inhoudsopgave

	Blad
Bestuursverlag en kengetallen	
Bestuursverslag	3
Analyse verschil werkelijke exploitatie en begroting	13
Kengetallen	15
 Jaarrekening	
Grondslagen	16
Balans per 31 december	18
Staat van baten en lasten	19
Kasstroomoverzicht	20
Toelichting behorende tot de balans	21
Geoormerkte doelsubsidies OCW/EZ	25
Toelichting behorende tot de staat van baten en lasten	26
Overzicht verbonden partijen	30
WNT-verantwoording	31
Niet uit de balans blijvende verplichtingen	32
Gebeurtenissen na balansdatum	33
 Overige gegevens	
Controleverklaring	34
 Bijlagen	
Gegevens over de rechtspersoon	39

Bestuursverslag 2018 Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs Op Maat De Liemers.

1. Juridische structuur en organisatie structuur

Het samenwerkingsverband Onderwijs op Maat de Liemers bestaat uit 11 schoolbesturen. Onder deze schoolbesturen ressorteren 37 basisscholen, waarvan zes éénpitters. De scholen zijn gelegen in de gemeenten Zevenaar, Duiven, Westervoort en Montferland (Didam).

De rechtspersoonlijkheid van het samenwerkingsverband Onderwijs op Maat de Liemers is een stichtingsvorm, de stichting Samenwerkingsverband Onderwijs Op Maat de Liemers. Binnen het samenwerkingsverband is één SBO-school gevestigd. En er is 1 SO school gevestigd in de Liemers.

Het bevoegd gezag van de stichting Samenwerkingsverband Onderwijs Op Maat de Liemers wordt gevormd door de Raad van Bestuur. De Raad van Bestuur bestaat uit 7 personen: drie bestuurders van de aangesloten grotere besturen, één gemandateerde vertegenwoordiger vanuit de éénpitters, één bestuurder van het speciaal basisonderwijs, één bestuurder van het speciaal onderwijs en een onafhankelijk voorzitter. De stichting Onderwijs op Maat de Liemers wordt bestuurd door een bestuur dat de bestuursfilosofie Policy Governance aanhangt en hanteert.

In 2018 bestaat de Raad van Bestuur uit de volgende leden:

Voorzitter:	De heer J. Meesters
Leden:	Dhr. P. J. Buhler, namens stichting Proles en stichting ABOL tot 31-7-2018, namens LiemersNovum m.i.v. 1-8-2018
	Mevr. M. Wessels, namens Stichting Confessioneel Onderwijs R'IJssel
	De heer A. Geluk, namens Stichting Primair Onderwijs De Liemers tot 31-7-2018, namens LiemersNovum m.i.v. 1-8-2018
	De heer R. Winters, namens de Schilderspoort tot 31-8-2018
	Mevr. I Wolsing, namens de Schilderspoort vanaf 31-8-2018
	Mevr. S. Van Diessen, namens de éénpitters
	De heer W. Ludeke, namens de Onderwijsspecialisten

De Raad van Bestuur vervult zijn taak op afstand. Er is een directeur aangesteld.

De verantwoordelijkheid van de directeur is vastgelegd in een managementstatuut. En er is een handboek toezichtkader vastgesteld.

Toezicht.

Het bestuur houdt toezicht en bewaakt op hoofdlijnen opdat organisatie- en bestuurlijk belang niet verstrengelen.

Het bestuur handelt volgens het devies "verantwoordelijkheden daar laten, waar deze horen".

Het bestuur onderkent de volgende taken:

- Het houden van algemeen toezicht, aan haar gerapporteerd in voortgangsrapportages
- Toezicht houden op het tot stand komen van meerjarenbeleid, dat is vastgelegd in door het bestuur goedgekeurde meerjarenbeleidsplannen
- Toezicht houden op de kwaliteit van de leerlingenzorg in het Samenwerkingsverband
- Toezicht houden op de totstandkoming van jaarplannen en de verslaglegging ervan
- Toezicht houden op de vaststelling en goedkeuring van begroting en jaarrekening.

Er is vastgesteld wanneer de relevante beleidsstukken moeten worden aangeboden en hoe en wanneer verantwoording wordt afgelegd. Op deze manier heeft het bestuur invulling gegeven aan de code "Goed Bestuur".

De directeur geeft leiding aan de dagelijkse gang van zaken, ontwikkelt beleid en voert dit uit. Hij rapporteert hierover aan het bestuur. De taken van de directieleden zijn opgenomen in de functiebeschrijving.

Bestuursverslag

In 2018 is de directeur dhr. O. Kamps
o.kamps@swvdeliemers-po.nl
www.swvdeliemers-po.nl
kantoor houdend: Mercurion 36, 6903 PZ Zevenaar
0316-341618

Het Bestuur vergadert vijf keer per jaar samen met de directeur.

Bureau Onderwijszorg

De coördinatie van het samenwerkingsverband vindt plaats vanuit de bovenschoolse voorziening van het samenwerkingsverband Bureau Onderwijszorg (BOZ). Alle activiteiten worden van hieruit geïnitieerd, gecoördineerd, geïmplementeerd en uitgevoerd.

Het samenwerkingsverband heeft via de stichting eigen personeel in dienst. Daarnaast zijn een aantal medewerkers in dienst van deelnemende schoolbesturen en op detachingsbasis werkzaam voor het samenwerkingsverband. Op 31 december 2018 zijn voor 8,22 FTE personeelsleden in dienst van de stichting en daarnaast via detachering nog voor 0,99 FTE werkzaam voor het samenwerkingsverband.

Het samenwerkingsverband heeft namens alle scholen een externe vertrouwenspersoon aangesteld en een klachtenregeling vastgesteld. De externe vertrouwenspersoon maakt een jaarverslag per schooljaar over haar uitgevoerde werkzaamheden. De externe vertrouwenspersoon is bij meerdere casussen betrokken geweest.

Klachtenregeling

Er is een klachtenregeling vastgesteld voor de scholen van het samenwerkingsverband, met uitzondering van de SO scholen. Daarnaast is het samenwerkingsverband aangesloten bij de landelijke geschillencommissie. In 2018 zijn er geen klachten geweest. Wel is de vertrouwenspersoon bij meerdere casussen betrokken geweest.

Centrale Adviesgroep

Binnen het samenwerkingsverband functioneert de Centrale Adviesgroep. De Centrale Adviesgroep bestaat uit vier basisschooldirecteuren (deze directeuren worden afgevaardigd per bestuur), de directeur SBO, de directeur SO en de directeur samenwerkingsverband. Eén directeur basisschool vervult de voorzittersrol. De Centrale Adviesgroep heeft als taken:

- het geven van advies (gevraagd en ongevraagd) aan diverse geledingen in het samenwerkingsverband;
- het doen van voorstellen betreffende zorginhoudelijke activiteiten, zoals die opgenomen zijn of worden in het zorgplan.

In 2018 bestond de Centrale Adviesgroep uit de volgende leden:

Voorzitter:	De heer C. van Helvoirt, namens de éénpitters
Leden:	Mevr. M. Wenting, namens Stichting Primair Onderwijs De Liemers tot 1-8-2018
	Dhr. J. Boonman, namens Stichting LiemersNovum vanaf 1-8-2018
	Mevr. A. van Miltenburg, namens Stichting Confessioneel Basisonderwijs R'IJssel
	Mevr. P. van de Brink, namens Stichting Proles
	Mevr. J. Derksen, directeur van de Schilderspoort (SBO) tot 1-3-2018
	Mevr. D. Vaes, directeur van de Schilderspoort vanaf 1-3-2018
	Mevr. L. Lindeman, directeur van de Christoffelschool (SO)
	De heer O. Kamps, directeur SWV Onderwijs op Maat de Liemers

Bestuursverslag

Commissie Leerling Ondersteuning

Het samenwerkingsverband heeft een Commissie Leerling Ondersteuning (CLO).

De CLO geeft Toelaatbaarheidsverklaringen af voor het speciaal basisonderwijs en het speciaal onderwijs.

In 2018 bestond de CLO uit de volgende leden:

Voorzitter:	Dhr. C. van Helvoirt
Secretaris:	Mevro. P. Tham
Orthopedagoog:	Mevr. A. Slikkerveer
Adviserend lid:	Mevr. J. Derksen tot 1-3-2018 Mevr. D. Vaes tot 1-8-2018
De CLO wordt secretariaal ondersteund door:	Mevr. M. van Dijk

2. Kernactiviteiten

Missie

Binnen het samenwerkingsverband Onderwijs op Maat de Liemers werken leerkrachten, intern begeleiders, directeuren, bestuurders en vele anderen aan een centrale opdracht: Zorg dragen voor een afgestemd aanbod van activiteiten en faciliteiten waardoor elke leerling een optimale ontwikkeling kan doormaken. Het onderwijs moet passend zijn en afgestemd op de leerling.

Visie

Het onderwijs wordt afgestemd op de behoeften en mogelijkheden van het kind. Het kind staat centraal. Door in te gaan op de onderwijsbehoeften van kinderen is het noodzakelijk dat er gedifferentieerd en flexibel gewerkt wordt. Het veronderstelt een denken, praten en handelen in mogelijkheden en kansen, in plaats van eenzijdig uitgaan van kindbeperkingen en/of ontwikkelings- en leerachterstanden.

Het denken in termen van onderwijsbehoeften dient in juiste relatie te staan tot objectieve resultaatmeting.

De groepsleerkracht speelt de centrale rol in de zorg voor leerlingen. Hij is verantwoordelijk voor de kinderen in de groep. De leerkracht wordt uitgedaagd om aan verschillen tegemoet te komen. Niet door ze op te heffen of te verkleinen, maar door alle leerlingen onderwijs te geven dat wat betreft vorm, inhoud en planning het best bij hun mogelijkheden aansluit.

Belangrijkste ontwikkelingen / activiteiten binnen het SWV in 2018

- Intern begeleidersstructuur
 - netwerkbijeenkomsten voor intern begeleiders
- Ambulante begeleiding
 - ondersteuning van hulpvragen van leerkrachten m.b.t. zorgleerlingen;
- Coaching en begeleiding van professionals binnen het onderwijs.
- Deskundigebelevordering.
- Ondersteuning van schoolteams bij de schoolontwikkelingen op verschillende domeinen.
- Extra aandacht voor lezen
 - speciale leeshulp aan een beperkt aantal leerlingen

Bestuursverslag

- kwaliteitskringen lezen rond thema's
- verdere implementatie dyslexiebeleid en dyslexiebegeleiding
- Taakspel
- Inzet schoolmaatschappelijk werk tot 1-9-2018
- Netwerkbijeenkomst voor directeuren
- Hoogbegaafdheid
 - netwerkbijeenkomsten
 - MIK-klassen in Duiven en Zevenaar
- Ondersteuningsteams op alle basisscholen
- Het ondersteuningsplan 2015-2019 is in 2018 geëvalueerd met alle relevante stakeholders. Daarna is een begin gemaakt met het schrijven van een nieuw Ondersteuningsplan 2019-2023.
- Samenwerken in de keten van 0-18 jaar. Ook in het kader van het Liemers lijstje.
- In stand houden van taalklassen voor nieuwkomers. 2 klassen tot 31-7-2018, 1 klas vanaf 1-8-2018.

Belangrijke ontwikkelingen t.a.v. leerling-verwijzingen in 2018

Afgifte TLV's door de CLO	TLV SO	TLV SBO	Herindicatie zittende SO leerlingen	Herindicatie zittende SBO leerlingen
januari		1	11	
februari	1	6	24	
maart	2	7		
april	2		1	5
mei	5	8	2	8
juni	6	6	4	16
juli				
augustus				
september	4	5	5	4
oktober	1	2	1	
november		1		
december	4	8		
Totaal 2018	25	44	48	33

Kwaliteitszorg

Het Samenwerkingsverband heeft een document kwaliteitszorg. Hierin staan de belangrijkste processen beschreven en de monitoring die hierop uit gevoerd wordt.

Er is op meerdere domeinen een planning en control cyclus opgezet.

In 2018 heeft een collegiale audit plaats gevonden bij het samenwerkingsverband. Collega's van een aantal aanpalende samenwerkingsverbanden hebben de audit uitgevoerd. Het verslag met bevindingen is besproken in de verschillende gremia in het samenwerkingsverband. De aanbevelingen zijn opgepakt.

Afspraken met onderwijspartners

In het Ondersteuningsplan 2015-2019 is vastgelegd hoe de bekostiging van leerlingen met een TLV wordt geregeld. Ten aanzien van de peildatum wordt zowel de basisbekostiging als de aanvullende bekostiging overgemaakt. Ten aanzien van grensverkeer en andere zaken die spelen is intensief contact met aanpalende samenwerkingsverbanden. Minimaal 6 keer per jaar komen we bijeen om zaken af te stemmen en samen te ontwikkelen.

Bestuursverslag

In de regio is met de besturen een operationeel overleg in het leven geroepen waarin de bestuurders als samenwerkingspartners optreden en niet als toezichthouder.

Toekomstparagraaf

- Het aansluiten bij de ontwikkeling van de transitie en transformatie jeugdzorg naar de gemeenten in de verschillende gemeenten.
- Actief kwaliteit verbeteren van de ondersteuningsteams
- Doorontwikkelen Passend Onderwijs in de regio, waarbij accenten liggen op
 - ondersteuningstoewijzing / Commissie Leerling Ondersteuning
 - basisondersteuning
 - financiën / meerjarenbegroting
 - externe contacten / samenwerking met gemeenten
 - ouderbetrokkenheid
 - communicatie
- Voor een gedetailleerd overzicht van voorgenomen activiteiten zie Ondersteuningsplan 2015-2019 en het jaarplan 2017-2018
- Verder verbeteren van de doorgaande lijnen: voorschools-vroegschool en primair onderwijs naar voortgezet onderwijs.

3. Financieel beleid.

Belangrijkste kenmerken van het gevoerde financieel beleid

- In de begroting is geld gereserveerd om op alle scholen ouderbetrokkenheid te verbeteren. Ouderbetrokkenheid is 1 van de speerpunten in het Ondersteuningsplan.
- In de meerjaren begroting is rekening gehouden met de leerlingenkrimp en een daarmee gelijk oplopende daling van het aantal leerlingen op het SBO en het SO. Dat is in 2018 nog niet gerealiseerd.
- De bedragen die zijn overgedragen naar het basisonderwijs voor extra ondersteuning voor leerlingen die dat nodig hebben worden verantwoord naar het samenwerkingsverband door de besturen. De inzet die met deze middelen zijn gerealiseerd geven een goed overzicht van aanvullende ondersteuning op de scholen voor deze leerlingen. Om de doelmatigheid in kaart te brengen zou minimaal erg veel administratieve inzet worden gepleegd. Daar wordt nu niet voor gekozen om zoveel mogelijk tijd vrij te houden voor de daadwerkelijk begeleiding van leerlingen.
- De solvabiliteit bedraagt 0,78. Dat is ruim boven het wenselijke percentage van 0,30. Hierdoor zullen we de komende jaren in staat zijn aan onze verplichtingen te voldoen. De liquiditeit is meer dan voldoende (4,30) waardoor we ook op korte termijn aan de verplichtingen kunnen voldoen. De reserve van het samenwerkingsverband is te groot geworden. In 2018 zal daarom een groter deel naar de scholen gaan om de goede ondersteuning voor leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte te realiseren. Een verantwoord tekort op de begrotingen in 2018 en de jaren daarna is verantwoord binnen de financiële kaders en verplichtingen van het samenwerkingsverband.

Treasury verslag

In 2018 hebben er, conform het daarop gerichte bestuursbesluit, geen beleggingen plaats gevonden in risicodragend kapitaal. Er hebben zich in het verslagjaar geen liquiditeitsproblemen voorgedaan.

Een vergelijking wordt gemaakt met de gegevens van het voorgaande jaar (BLD art. 10 lid a) 'De overige liquide middelen worden uitgezet op spaarrekeningen. Hierin hebben ten opzichte van voorgaand jaar geen wijzigingen plaatsgevonden'.

Bestuursverslag

FTE t.b.v. Continuïteitsparagraaf	21459			
Personele bezetting in FTE	2018	2019	2020	2021
Management/directie	1,00	1,13	1,30	1,30
Onderwijzend personeel	5,72	5,42	5,42	5,42
Wetenschappelijk personeel				
Overige medewerkers	1,69	1,78	1,69	1,69
Totaal aantal begrote fte's	7,34			
	1-10-2017	1-10-2018	1-10-2019	1-10-2020
Leerlingen/studenten/deelnemersaantallen	8.047	7.957	7.851	7.746
Balans	2018	2019	2020	2021
ACTIVA				
Vaste activa				
Immateriële vaste activa				
Materiële vaste activa	35.527	27.400	25.300	23.200
Financiële vaste activa				
Totaal vaste activa	35.527	27.400	25.300	23.200
Flottende activa				
Voorraden				
Vorderingen	191.821	125.000	125.000	125.000
Effecten				
Liquide middelen	826.247	619.300	405.500	388.300
Totaal Flottende activa	1.018.068	744.300	530.500	513.300
TOTAAL ACTIVA	1.053.595	771.700	555.800	536.500
PASSIVA				
Eigen vermogen				
Algemene Reserve	803.710	553.400	337.500	318.200
Bestemmingsreserve publiek				
Bestemmingsreserve privaat				
Bestemmingsfonds publiek				
Bestemmingsfonds privaat				
Totaal Eigen vermogen	803.710	553.400	337.500	318.200
Voorzieningen	13.341	13.300	13.300	13.300
Langlopende schulden				
Kortlopende schulden	236.544	205.000	205.000	205.000
TOTAAL PASSIVA	1.053.595	771.700	555.800	536.500

Bestuursverslag

Staat/Raming baten en lasten	2018	2019	2020	2021
BATEN				
Rijksbijdrage	4.443.429	4.470.400	4.449.600	4.508.700
Overige overheidsbijdragen en subsidies				
Overige baten	81.888	72.300	77.100	77.100
College-, cursus- en examengelden				
Baten werk in opdracht van derden				
TOTAAL BATEN	4.525.317	4.542.700	4.526.700	4.585.800
LASTEN				
Personeelslasten	1.001.915	1.025.500	1.134.100	1.123.400
Afschrijvingen	4.175	4.300	4.300	4.200
Huisvestingslasten	31.218	30.000	30.000	30.000
Overige lasten	142.692	133.800	105.800	105.800
Doorbetalingen aan schoolbesturen	3.408.690	3.599.600	3.468.600	3.341.800
TOTAAL LASTEN	4.588.690	4.793.200	4.742.800	4.605.200
Saldo Baten en Lasten	-63.373	-250.500	-216.100	-19.400
Saldo financiële bedrijfsvoering				
Saldo buitengewone baten en lasten	92	200	200	100
TOTAAL RESULTAAT	-63.281	-250.300	-215.900	-19.300
Incidentele baten en lasten				

Toelichting Personele bezetting:

Door natuurlijk verloop is het aantal FTE in 2018 afgenomen. Per 1-9-2018 is 1 personeelslid uit dienst getreden en niet vervangen.

Het samenwerkingsverband is aangesloten bij het personeelscluster Oost Nederland.

Het samenwerkingsverband heeft de afgelopen 10 jaar alleen natuurlijk verloop gehad. Er zijn geen personeelsleden ontslagen. Ook voor de komende periode wordt dat niet voorzien. Er is daar voorsnog ook geen beleid op gemaakt.

Toelichting Maatschappelijk verantwoord ondernemen:

Het samenwerkingsverband probeert milieubewust te zijn. We scheiden het afval. Daarnaast vindt goede afstemming plaats en overleg plaats rondom deze thematiek met de verhuurder van onze ruimtes van het gebouw, te weten de stichting Schilderpoort.

De inkoop wordt gezamenlijk georganiseerd met de Schilderpoort, er is aandacht voor rendement denken en waar mogelijk worden effectiviteits- en efficiency slagen gemaakt.

Daarnaast is gezondheid, gezond leven en bewegen binnen onze werkplek een belangrijk aandachtspunt. Er is in 2018 veel aandacht geweest voor de werkplekken, PC opstellingen en voldoende pauze momenten.

Toelichting Balans:

De komende jaren loopt de reserve van het samenwerkingsverband gestaag terug. Op dit moment is er nog een groot eigen vermogen. Het is verantwoord om de komende jaren dit naar een lager peil te brengen. Er is ruimte om fluctuaties in leerlingenaantallen in het SBO en SO op te vangen en de middelen voor de reguliere basisscholen ten behoeve van hun basisondersteuning te vergroten.

Toelichting Baten en Lasten:

Door de daling van het aantal leerlingen in de regio nemen de inkomsten de komende jaren af voor het samenwerkingsverband. In de verwachtingen is meegenomen dat het verwijzingspercentage naar

Bestuursverslag

het SBO en SO percentueel ongeveer gelijk zal blijven. Er wordt geïnvesteerd in de basisondersteuning en de begeleidingsmogelijkheden van de scholen om dit waar te maken.

Rapportage aanwezigheid en werking van het interne risicobeheersings- en controlesysteem:

Driemaandijks wordt inzicht gegeven over de financiële stand van zaken d.m.v. een kwartaaloverzicht. En daarnaast wordt driemaandijks gemonitord hoe het staat met de aanvragen van TLV's voor het SBO en SO. Bij onverwachte negatieve tendensen acht het bestuur zich voldoende in staat om tijdig te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen.

Toelichting risico's en onzekerheden.

De regio heeft te maken met een stevige krimp van het leerlingenaantal. Dit proces is al een aantal jaren gaande en gaat ook nog een aantal jaren door. De omvang van de daling is duidelijk aan het afnemen. Als gevolg daarvan neemt ook het aantal scholen in de regio geleidelijk af.

De daling heeft ook relatie met het aantal leerlingen in het SBO en SO. Voor de financiële situatie is het wenselijk om de leerling daling ook op die vormen van onderwijs te realiseren. Dat is niet een proces waar je gemakkelijk op kunt sturen.

Het grootste risico is het aantal leerlingen dat aangewezen is en blijft op het SBO of het SO.

Zowel de strategie als de operationele activiteiten vanuit het samenwerkingsverband zijn er op gericht meer leerlingen in het reguliere onderwijs te houden en daar extra ondersteuning en expertise naar toe te brengen. De financiële positie van het samenwerkingsverband is dermate gezond dat er de komende jaren extra geïnvesteerd kan worden in het versterken van de ondersteuning en expertise op de basisscholen. Daarvoor kan een deel van de financiële reserve worden ingezet. In de meerjarenbegroting van 2019-2022 is hierin reeds voorzien. Dit zal door het bestuur van het samenwerkingsverband goed gemonitord worden. De kwartaaloverzichten worden ingebracht in de bestuursvergaderingen en besproken.

Het vergroten van het niveau van de basisondersteuning heeft beperkt invloed hierop.

Een belangrijker factor lijkt het groeiend aantal kinderen dat psychisch in de knel komt vanwege gezins- of scheidingsproblematiek. Het lijkt er sterk op dat het aantal leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte geen stabiel aantal is maar groeit.

En als laatste de druk die er op het onderwijs komt te liggen door de instroom van behoorlijke aantallen leerlingen die de Nederlandse taal niet beheersen en in meer of mindere mate last van hebben van traumatische ervaringen. De eerste opvang is en aandacht voor het aanleren van de Nederlandse taal is goed geregeld. Uit de praktijk blijkt dat deze leerlingen vaak langdurig zijn aangewezen op extra ondersteuning.

Het bestuur van het samenwerkingsverband ziet op dit moment de wet- en regelgeving niet als een risico-inschatting. Pas na de landelijke evaluatie van passend onderwijs in 2020 zou dit een aandachtspunt kunnen worden.

5. Algemeen instellingsbeleid

Ontwikkelingen.

Dit bestuursverslag geldt voor de stichting Samenwerkingsverband Onderwijs op Maat de Liemers dat is opgericht op 2 oktober 2013.

In de recent opgestelde meerjaren begroting voor het nieuwe samenwerkingsverband is de prognose, door afnemende verplichtingen tav personeel en een positieve verevening, licht negatief. Natuurlijk hangen de werkelijke cijfers af van het toekomstige verwijzingsbeleid naar het SBO en het SO cluster 3 en cluster 4. Maar de verwachting is dat het verwijzingspercentage niet zal groeien. Er wordt flink geïnvesteerd in de handelingsmogelijkheden van de medewerkers binnen de scholen.

Bestuursverslag

Kengetallen

	1 oktober 2014	1 oktober 2015	1 oktober 2016	1 oktober 2017	1 oktober 2018
a. totaal aantal basisschoolleerlingen	8.325	8.004	7739	7647	7559
b. totaal aantal leerlingen op SBO-school	270	248	242	250	242
c. totaal aantal leerlingen in samenwerkingsverband	8756	8417	8150	8049	7960
d. deelnamepercentage SBO	3,14%	3,0 %	3 %	3,1%	3 %
e. aantal leerlingen in het SO	161	160	169	152	159

Huisvesting

Sinds augustus 2007 is het Samenwerkingsverband gevestigd in een onderkomen aan het Mercurion 36 in Zevenaar. In dit gebouw is ook de SBO-school gehuisvest. Er wordt een deel van het gebouw gehuurd. Er wordt een vast bedrag voor huisvesting betaald aan de SBO-school. De directeur van het samenwerkingsverband de Liemers po is tevens directeur van het samenwerkingsverband de Liemers V(S)O. Deze werkzaamheden worden ook uitgevoerd vanuit de locatie Mercurion 36. Daarvoor wordt een bedrag in rekening gebracht bij het samenwerkingsverband V(S)O.

Inleiding.

De Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs op Maat De Liemers wordt bestuurd door een bestuur dat de bestuursfilosofie Policy Governance aanhangt en hanteert. Het bestuur heeft een onafhankelijk voorzitter en 6 bestuursleden waardoor alle achterliggende besturen in het bestuur vertegenwoordigd zijn. Het bestuur bestuurt in aansluiting op de gehanteerde bestuursfilosofie op hoofdlijnen.

De Stichting kent een directeur, die leiding geeft aan de Stichting, gebaseerd op een bestuursmandaat. De beleidskaders die gelden voor de mandatering zijn opgetekend in twee handboeken "Toezichtkader" en een bijbehorend "Management Statuut".

Op deze manier heeft het bestuur invulling gegeven aan de code "Goed Bestuur".

Verdeling bestuur en toezicht.

Door middel van mandatering heeft de directeur een bestuurlijke rol en ziet het bestuur toe op juiste uitvoering en invulling van de Beleidskaders. Deze zijn beschreven in een door het bestuur vastgesteld meerjarenbeleidsplan (het Ondersteuningsplan). In 2018 is gestart met de wettelijke verplichte herziening van dit Ondersteuningsplan.

De directeur neemt deel aan alle openbare bestuursvergaderingen en heeft daarin een adviserende rol.

Toezicht.

Het bestuur houdt toezicht en bewaakt op hoofdlijnen opdat organisatie- en bestuurlijk belang niet verstrengelen.

Het bestuur handelt volgens het devies "verantwoordelijkheden daar laten, waar deze horen".

Het bestuur onderkent de volgende taken:

- Het houden van algemeen toezicht, aan haar gerapporteerd in voortgangsrapportages
- Toezicht houden op het tot stand komen van meerjarenbeleid, dat is vastgelegd in door het bestuur goedgekeurde ondersteuningsplan
- Toezicht houden op de kwaliteit van de leerlingenzorg in het samenwerkingsverband
- Toezicht houden op de totstandkoming van jaarplannen en de verslaglegging ervan
- Toezicht houden op de vaststelling en goedkeuring van begroting en jaarrekening.

Aantal vergaderingen.

Het bestuur is in 2018 6x bij elkaar geweest. Naast wisselende éénmalige agenda punten waren dit de belangrijkste steeds terugkerende onderwerpen:

- Verdere uitwerking en implementatie onderwijskundige visie, vast te leggen in het nieuwe ondersteuningsplan dat in 2019 aan de Inspectie zal worden voorgelegd en in diverse onderliggende documenten
- Verdere uitwerking van de ontwikkeling, gericht op intensievere samenwerking en ontschotting van alle onderwijsvormen binnen het samenwerkingsverband. Dit heeft in 2017 geresulteerd in een beleidsnota rond deze onderwijsinnovatie. In 2018 wordt in diverse werkgroepen gewerkt aan de implementatie hiervan.
- Ontwikkeling van een beter bij bovenstaande ontwikkelingen passende governance, waarbij toezicht en uitvoering organisatorisch verder uit elkaar gebracht zullen worden.

Bevindingen van de toezichthouder.

Er is sprake geweest van zorgvuldig bestuur. In 2018 zijn alle taken uitgevoerd zoals hierboven beschreven onder het kopje "Toezicht".

Namens het bestuur, Jan Meesters (voorzitter)

Analyse verschil werkelijke exploitatie en begroting

	€
Het resultaat 2018 is ten opzichte van 2017 afgenomen met	122.961

Het lagere resultaat wordt hoofdzakelijk veroorzaakt doordat de lonen en salarissen hoger uitvallen in 2018 ten opzichte van 2017.

Vershil werkelijk resultaat en begroot resultaat 2018

Het werkelijke resultaat 2018 bedraagt	63.281-
Het begrote resultaat 2018 bedroeg	10.500-
	52.781-

Dit verschil is als volgt te verklaren:

3.1	Rijksbijdragen OCW hoger dan begroot. Lichte ondersteuning (€ 25.382) en zware ondersteuning (€ 46.209) zijn hoger dan begroot; verhoging 2017-2018 bedraagt OP en verevening 5,238% en OOP en schoolleiding 2,398%. Voor schooljaar 2018-2019 is dit OP en verevening 2,987% en OOP en schoolleiding 1,488%.	79.029
3.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies.	-
3.5	Overige baten hoger dan begroot. Bijdrage cursussen (€ 7.344) en screening logopedie (€ 3.996) hoger dan begroot. Opbrengst medegebruik (€ 1.717) en overige baten (€ 4.029) niet begroot.	17.188
5.1	Financiële baten lager dan begroot, vanwege een zeer lage rentevergoeding.	308-
	Vershil werkelijke baten en begrote baten 2018	95.909
4.1	Personeelslasten, hoger dan begroot. De werkelijke loonkosten zijn € 111.023 hoger dan begroot; dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er meer FTE's zijn ingezet dan begroot. Daarnaast is de werkelijke GPL hoger dan begroot. Dit wordt veroorzaakt door effecten van de afspraken (cao-verhoging) in de huidige cao. Onderwijszorg SBO (€ 7.173), extern personeel (€ 60.918 Gansewinkel en Onderwijsspecialisten detacheringkosten), scholing (€ 15.144) en overige personele lasten (€ 5.784 van Doorne werkzaamheden) zijn hoger dan begroot. Centrale adviesgroep (€ 2.407), onderwijszorg BAO (€ 27.192) en arrangementen (€ 34.157) lager dan begroot. Bonus Vervangingsfonds (€ 5.293), uitkeringen Vervangingsfonds (€ 2.102) en extern personeel declarabel VF (€ 1.789) zijn niet begroot.	127.715
4.2	Afschrijvingen hoger dan begroot.	375
4.3	Huisvestingslasten, hoger dan begroot.	1.218
4.4	Overige lasten, lager dan begroot. OPR (€ 4.520), ouderbetrokkenheid (€ 30.845) en taalklassen (€ 8.431) zijn lager dan begroot. Verder zijn de posten dyslexie, netwerken, VVE verder en innovatie totaal begroot, € 19.000 terwijl er geen uitgaven waren.	54.108-

Transporten	75.200
-------------	--------

Analyse verschil werkelijke exploitatie en begroting

	€
Transport	75.200
4.5 Doorbetalingen aan schoolbesturen, hoger dan begroot. Basis- en zorgformatie SBO en SO peildatum (€ 39.306), materiële overdracht (€ 14.570) en Zware ondersteuningsmiddelen (€ 18.498) hoger dan begroot. Zorgformatie SBO 2% (€ 8.729) lager dan begroot.	73.490
Verschil werkelijke lasten en begrote lasten 2018	148.690
Recapitulatie:	
Verschil werkelijke baten en begrote baten 2018	95.909
Verschil werkelijke lasten en begrote lasten 2018	148.690-
	52.781-

Investerings- en financieringen

Investerings-

In 2018 is geïnvesteerd in materiële vaste activa voor een bedrag van	6.326
In het meerjaren investeringsplan waren voor 2018 investeringen gepland voor een bedrag van	8.000

Datum: 29 mei 2019

Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs
Op Maat De Liemers

Handtekening voorzitter:

Kengetallen

Kengetallen financiële positie

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft aan in hoeverre aan de verplichtingen op lange termijn kan worden voldaan. Een solvabiliteitsratio groter dan 0,30 is wenselijk.

Eigen vermogen	€ 817.051				
Totaal vermogen	€ 1.053.595	0,78	0,82	0,86	0,80

Liquiditeit (current ratio)

De current ratio geeft aan in hoeverre aan de verplichtingen op korte termijn (1 jaar) kan worden voldaan. Een current ratio van 0,75 is voldoende.

Flottende activa	€ 1.018.068				
Kortlopende schulden	€ 236.544	4,30	5,38	7,14	4,86

Huisvestingsratio

De huisvestingsratio geeft aan welk deel van de totale lasten aan huisvesting wordt besteed. Een huisvestingsratio kleiner dan 0,10 is wenselijk.

Huisvestingslasten + afschrijving gebouwen	€ 31.218				
Totale lasten	€ 4.588.690	0,01	0,01	0,03	0,03

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de financiële reservepositie. Een weerstandsvermogen groter dan 0,05 is wenselijk.

Eigen vermogen	€ 803.710				
Totale baten	€ 4.525.409	0,18	0,20	0,70	0,51

Rentabiliteit

De rentabiliteit geeft de verhouding weer tussen het resultaat uit gewone bedrijfsvoering en de totale baten. Een rentabiliteit van minimaal 0,00 is wenselijk.

Resultaat gewone bedrijfsvoering	€ 63.281-				
Totale baten	€ 4.525.409	-0,01	0,01	0,16	0,12

Grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is qua indeling en inhoud samengesteld aan de hand van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, RJ richtlijnen en Titel 9 Boek 2 BW.

Grondslagen van waardering

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van lineair berekende afschrijvingen op basis van de economische levensduur.

Afschrijvingen vinden plaats vanaf moment in gebruik name.

De grens voor activeren bedraagt € 500.

Afschrijvingspercentages:

-	ICT	20%
-	Meubilair	4% & 5%
-	Leermiddelen	10%

Economische levensduur:

5 jaar
20 & 25 jaar
10 jaar

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden opgenomen tegen nominale waarde, voor zover noodzakelijk onder aftrek van een voorziening voor het risico van oninbaarheid.

Liquide middelen

De liquide middelen staan, voor zover niet anders vermeld in de toelichting op de balans, ter vrije beschikking van het bestuur en worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve

De algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van het bevoegd gezag en wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de toegerekende baten en werkelijk gemaakte lasten. In geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht.

Reserves worden geacht uit publieke middelen te zijn opgebouwd tenzij expliciet anders is vermeld in de toelichting op de balans.

Voorzieningen

De voorzieningen worden gevormd voor in rechte of verplichtingen die op balansdatum bestaan en waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijke is, waarvan de hoogte redelijkerwijs geschat kan worden en voor zover deze verplichtingen en risico's niet op activa in mindering zijn gebracht. Eveneens worden voorzieningen gevormd voor verliezen die naar waarschijnlijkheid in de toekomst zullen worden geboekt maar die voortkomen uit risico's die op balansdatum aanwezig zijn. Voorzieningen kunnen worden gevormd ter egalisatie van kosten waarbij een deel van de in de toekomst te verwachten uitgaven zijn oorsprong heeft voor balansdatum.

Voorziening jubilea

De voorziening jubilea is gevormd ter dekking van de kosten van jubileumgratificaties die op grond van de cao dienen te worden betaald. Daarbij wordt rekening gehouden met een fictieve indienstredingsleeftijd van 22 jaar, blijfkanspercentage en een uitkering bij 25- en 40-jarig jubileum conform de CAO. De voorziening is gewaardeerd tegen contante waarde, de discontovoet bedraagt 0,98%.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar en zijn opgenomen tegen de nominale waarde.

Grondslagen

Gebruik van schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de directie van de Stichting SWV Op Maat de Liemers zich over verschillende zaken een oordeel vormt en dat de directie schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

Grondslagen van bepaling resultaat

Rijksbijdragen OCW/EZ

De ontvangen (normatieve) rijksbijdrage en de niet-geoormerkte OCW/EZ-subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) worden in het jaar waarop de toekenningen betrekking hebben volledig verwerkt als bate in de staat van baten en lasten.

Geoormerkte OCW/EZ-subsidies met een vrij besteedbaar overschot (doelsubsidies waarbij het overschot geen verrekeningsclausule heeft) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord naar rato van de voortgang van de gesubsidieerde activiteiten. Het deel van de subsidies waar nog geen activiteiten voor zijn verricht per balansdatum worden verantwoord onder de overlopende passiva.

Geoormerkte OCW/EZ-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoord in het jaar ten laste waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn nog niet is verlopen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op de balansdatum.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende materiële vaste activa. Afschrijvingen vinden plaats volgens de lineaire methode op basis van de geschatte levensduur. Dit gebeurt volgens de methode T; in het jaar van aanschaf wordt naar tijdsgelang afgeschreven.

Pensioenverplichtingen

Er is sprake van een toegezegde pensioenregeling. Hierbij is een pensioen toegezegd aan personeel op pensioengerechtigde leeftijd, afhankelijk van leeftijd, salaris en dienstjaren. Deze toegezegde pensioenregeling is verwerkt als zou sprake zijn van een toegezegde-bijdrage regeling. Voor de pensioenregeling worden op verplichte basispremies betaald aan het pensioenfonds. Behalve de premiebetaling zijn er geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze regeling. Er is geen verplichting in geval van een tekort bij het pensioenfonds tot het voldoen van aanvullende bijdrage anders dan toekomstige premies. De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze leiden tot een terugstorting of tot een vermindering van toekomstige betalingen.

De beleidsdekkingsgraad van het ABP per 31 december 2018 bedroeg 103,8%.

De dekkingsraad van het ABP per 31 december 2018 bedroeg 97,0%.

Stelselwijziging

In het kalenderjaar 2018 is geen sprake geweest van een stelselwijziging.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode.

Vergelijkende cijfers

De cijfers van 2017 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijking met de cijfers van 2018 mogelijk te maken.

Balans per 31 december na resultaatbestemming

		31-12-2018 €	31-12-2017 €
1	Activa		
	Vaste activa		
1.2	Materiële vaste activa	35.527	33.376
1.3	Financiële vaste activa	-	-
		35.527	33.376
	Viottende activa		
1.5	Vorderingen	191.821	82.933
1.7	Liquide middelen	826.247	953.831
		1.018.068	1.036.764
	Totaal activa	<u>1.053.595</u>	<u>1.070.140</u>
2	Passiva		
2.1	Eigen vermogen	803.710	866.991
2.2	Voorzieningen	13.341	10.298
2.4	Kortlopende schulden	236.544	192.851
	Totaal passiva	<u>1.053.595</u>	<u>1.070.140</u>

Staat van baten en lasten

		Jaarrekening 2018 €	Begroting 2018 €	Jaarrekening 2017 €
3	Baten			
3.1	Rijksbijdragen	4.443.429	4.364.400	4.245.550
3.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies	-	-	-
3.5	Overige baten	81.888	64.700	86.140
	Totaal baten	<u>4.525.317</u>	<u>4.429.100</u>	<u>4.331.690</u>
4	Lasten			
4.1	Personeelslasten	1.001.915	874.200	909.981
4.2	Afschrijvingen	4.175	3.800	3.034
4.3	Huisvestingslasten	31.218	30.000	30.213
4.4	Overige lasten	142.692	196.800	142.872
4.5	Doorbetalingen aan schoolbesturen	3.408.690	3.335.200	3.186.617
	Totaal lasten	<u>4.588.690</u>	<u>4.440.000</u>	<u>4.272.717</u>
	Saldo baten en lasten	<u>63.373-</u>	<u>10.900-</u>	<u>58.973</u>
5	Financiële baten en lasten	<u>92</u>	<u>400</u>	<u>707</u>
	Resultaat	<u>63.281-</u>	<u>10.500-</u>	<u>59.680</u>
	Resultaatbestemming			
	Algemene reserve	<u>63.281-</u>	<u>10.500-</u>	<u>59.680</u>

Kasstroomoverzicht

	2018 €	2017 €
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Saldo baten en lasten	63.373-	58.973
Aanpassingen voor:		
- Afschrijvingen	4.175	3.034
- Mutaties voorzieningen	3.043	34
	7.218	3.068
Veranderingen in vlottende middelen:		
- Vorderingen	108.888-	13.542-
- Kortlopende schulden	43.693	65.004
	65.195-	51.462
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	121.350-	113.503
Ontvangen interest	92	707
Waardeveranderingen effecten	-	-
Betaalde interest	-	-
	92	707
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	121.258-	114.210
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	6.322-	4.170-
Investerings financiële vaste activa	-	-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	6.322-	4.170-
Overige balansmutaties	-	-
Mutatie liquide middelen	<u>127.580-</u>	<u>110.040</u>
Beginstand liquide middelen	953.831	843.791
Mutatie liquide middelen	<u>127.580-</u>	<u>110.040</u>
Eindstand liquide middelen	<u>826.247</u>	<u>953.831</u>

Toelichting behorende tot de balans

	Aanschafprijs	Cumulatieve Afschrijvingen	Boekwaarde	Investerings	Desinvest.	Afschrijvingen	Aanschafprijs	Cumulatieve afschrijvingen	Boekwaarde
	1-1-2018	1-1-2018	1-1-2018	2018	2018	2018	31-12-2018	31-12-2018	31-12-2018
	€	€	€	€	€	€	€	€	€
1 Activa									
1.2 Materiële vaste activa									
1.2.1 Gebouwen en terreinen	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2.2 Inventaris en apparatuur									
ICT	29.722	25.453	4.269	6.326	-	2.263	36.048	27.716	8.332
Meubilair	50.705	21.598	29.107	-	-	1.912	50.705	23.510	27.195
	<u>80.427</u>	<u>47.051</u>	<u>33.376</u>	<u>6.326</u>	<u>-</u>	<u>4.175</u>	<u>86.753</u>	<u>51.226</u>	<u>35.527</u>
1.2.3 Leermiddelen	712	712	-	-	-	-	712	712	-
Totaal MVA	<u>81.139</u>	<u>47.763</u>	<u>33.376</u>	<u>6.326</u>	<u>-</u>	<u>4.175</u>	<u>87.465</u>	<u>51.938</u>	<u>35.527</u>

Gehanteerde afschrijvingspercentages: ICT 20%; meubilair 4% of 5%; leermiddelen 10%.

Toelichting behorende tot de balans

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
1.5 Vorderingen		
1.5.1 Debiteuren		
Cursussen	21.558	26.093
1.5.7 Overige vorderingen		
Rente baten boekjaar	92	707
Overige vorderingen boekjaar	5.945	4.314
Vervangingsfonds	793	-
Transitieatlas	-	6.495
	6.830	11.516
1.5.8 Overlopende activa		
Vooruitbetaalde bedragen	163.433	45.324
Totaal vorderingen	191.821	82.933
1.7 Liquide middelen		
1.7.1 Kasmiddelen		
Kas	7	1
1.7.2 Tegoeden op bank- en girorekeningen		
Rabobank, rekening courant NL70RABO0374821054	181.252	94.550
Rabobank, spaarrekening NL62RABO1515735877	644.988	859.280
	826.240	953.830
Totaal liquide middelen	826.247	953.831

Toelichting behorende tot de balans

		Saldo 1-1-2018 €	Bestemming Resultaat 2018 €	Overige mutaties 2018 €	Saldo 31-12-2018 €
2	Passiva				
2.1	Eigen vermogen				
2.1.1	Algemene reserve	866.991	63.281-	-	803.710
	Totaal eigen vermogen	866.991	63.281-	-	803.710
2.2	Voorzieningen	Saldo 1-1-2018 €	Dotaties 2018 €	Onttrekkingen 2018 €	Vrijval 2018 €
2.2.1	<u>Personeelsvoorzieningen</u>				
	Jubilea	10.298	3.043	-	-
	Totaal voorzieningen	10.298	3.043	-	-
2.2.1	<u>Personeelsvoorzieningen</u>			Kortlopende deel <1jaar €	Langlopende deel >1jaar €
	Jubilea			-	13.341

De voorziening jubilea is gevormd om de toekomstige uitkeringen als gevolg van jubilea te kunnen dekken. De onttrekkingen bestaan uit loonkosten van personeel dat in aanmerking komt voor een jubileumuitkering. In de berekening wordt een rekenrente van 0,98% gehanteerd. Er is rekening gehouden met een vertrekkans van 7%.

Toelichting behorende tot de balans

	31-12-2018 €	31-12-2017 €
2.4 Kortlopende schulden		
2.4.2 Vooruitontvangen bedragen		
Vooruitontvangen bedragen cursussen	32.296	25.123
Vooruitontvangen bedragen	5.641	442
	<u>37.937</u>	<u>25.565</u>
2.4.3 Crediteuren	<u>129.197</u>	<u>86.902</u>
2.4.7 Belastingen en premies sociale verzekeringen		
Loonheffing december	27.170	21.612
Premies sociale verzekeringen december	4.129	27.281
	<u>31.299</u>	<u>48.893</u>
2.4.8 Schulden terzake pensioenen		
ABP december	<u>7.987</u>	<u>7.402</u>
2.4.10 Overlopende passiva		
Overlopende passiva boekjaar	7.068	5.270
Aanspraken vakantiegeld	21.538	18.819
Netto salarissen	1.518	-
	<u>30.124</u>	<u>24.089</u>
Totaal kortlopende schulden	<u>236.544</u>	<u>192.851</u>

Toelichting behorende tot de staat van baten en lasten

	Jaarrekening 2018 €	Begroting 2018 €	Jaarrekening 2017 €
3.1 Rijksbijdragen			
3.1.1 Rijksbijdrage OCW/EZ			
800100 Lichte ondersteuningsmiddelen zorgmiddelen	1.345.182	1.319.800	1.289.174
820000 Lichte ondersteuningsmiddelen MI	58.178	58.200	57.618
829000 Zware ondersteuningsmiddelen VSO (opting-out)	1.250.909	1.204.700	1.172.182
829100 Verevening	74.078-	70.200-	85.645-
829200 Overdracht SO	1.856.523	1.846.700	1.807.095
	<u>4.436.714</u>	<u>4.359.200</u>	<u>4.240.424</u>
3.1.2 Overige subsidies OCW/EZ			
835500 Bekostiging schoolmaatschappelijk werk	6.715	5.200	5.126
Totaal rijksbijdragen	<u>4.443.429</u>	<u>4.364.400</u>	<u>4.245.550</u>
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies			
3.2.1 Gemeentelijke bijdragen	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>-</u>
3.5 Overige baten			
3.5.2 Detachering personeel			
864000 Opbrengst medegebruik	1.717	-	833
3.5.6 Overige			
869000 Bijdragen cursussen / begeleiding	52.344	45.000	61.074
869450 Inkomend grensverkeer	4.802	4.700	1.944
869480 Screening logopedie	18.996	15.000	12.325
869900 Overige baten	4.029	-	9.964
	<u>80.171</u>	<u>64.700</u>	<u>85.307</u>
Totaal overige baten	<u>81.888</u>	<u>64.700</u>	<u>86.140</u>

Toelichting behorende tot de staat van baten en lasten

	Jaarrekening 2018 €	Begroting 2018 €	Jaarrekening 2017 €
4.1 Personeelslasten			
FTE's:	8,42	7,34	7,11
Het totaal aan lonen en salarissen uit 4.1.1 is opgebouwd uit de volgende componenten:			
Brutolonen en salarissen	513.091	432.005	402.300
Sociale lasten	119.071	100.254	85.800
Pensioenpremies	70.361	59.241	55.551
	<u>702.523</u>	<u>591.500</u>	<u>543.651</u>
4.1.1 Lonen en salarissen			
400000 Loonkosten algemeen	695.098	587.600	469.580
401000 Loonkosten logopedie	-	-	40.788
402000 Loonkosten commissie leerlingen ondersteuning	-	-	30.425
409000 Loonkosten duurzame inzet/bapo	4.242	3.900	2.858
	<u>699.340</u>	<u>591.500</u>	<u>543.651</u>
411900 Loonkosten vervanging	3.183	-	-
	<u>702.523</u>	<u>591.500</u>	<u>543.651</u>
4.1.2 Overige personele lasten			
<u>4.1.2.1 Personele voorzieningen</u>			
412500 Dotatie voorziening Jubilea	3.043	-	1.106
<u>4.1.2.2 Personeel niet in loondienst</u>			
413020 Extern personeel declarabel VF	1.789	-	-
413300 Centrale adviesgroep	14.593	17.000	15.325
413400 Onderwijszorg basisonderwijs BAO	60.808	88.000	49.494
413410 Onderwijszorg speciaalonderwijs SBO	24.673	17.500	51.436
413450 Vrijwilligersvergoeding	900	-	750
413800 Uitgaand grensverkeer	-	4.700	1.886
413810 Arrangementen	65.843	100.000	3.250
413900 Ambulante begeleiding (opting-out)	-	-	141.245
413910 Extern personeel	80.918	20.000	54.829
	<u>249.524</u>	<u>247.200</u>	<u>318.215</u>
<u>4.1.2.3 Overige personele lasten</u>			
414000 Scholing	35.144	20.000	32.162
414100 Arbodienst contract	1.158	1.000	1.025
414400 Bonus vervangingsfonds	5.293-	-	2.806-
416000 Observatie kleuters SBO	9.000	10.000	7.500
416900 Overige personele lasten	6.784	1.000	6.277
416950 Werkkostenregeling	2.134	3.500	2.851
	<u>48.927</u>	<u>35.500</u>	<u>47.009</u>
4.1.3 Uitkeringen			
419000 Uitkeringen Vervangingsfonds	2.102-	-	-
Totaal personeelslasten	<u>1.001.915</u>	<u>874.200</u>	<u>909.981</u>

Toelichting behorende tot de staat van baten en lasten

	Jaarrekening 2018 €	Begroting 2018 €	Jaarrekening 2017 €
4.2 Afschrijvingen			
4.2.2 Materiële vaste activa			
423000 Afschrijving ICT	2.263	1.700	974
424000 Afschrijving meubilair	1.912	2.100	2.032
425000 Afschrijving leermiddelen	-	-	28
Totaal afschrijvingen	4.175	3.800	3.034
4.3 Huisvestingslasten			
4.3.1 Huur			
430000 Kosten medegebruik gebouw	31.218	30.000	30.213
4.4 Overige lasten			
4.4.1 Administratie- en beheerslasten			
441000 Cabo	9.317	9.300	9.317
441130 Accountantskosten	2.481	2.000	2.602
441200 Doorbelaste kosten Raet	692	600	586
	12.490	11.900	12.505
4.4.2 Inventaris, apparatuur en leermiddelen			
442300 Kantoorbenodigheden	1.447	1.000	871
456050 Literatuur/documentatie	4.079	4.000	3.907
456300 Kosten automatisering	8.862	3.000	4.511
	14.388	8.000	9.289
4.4.4 Overige			
446000 Telefoonkosten	1.654	1.600	1.517
446300 Verzekeringen	2.378	3.000	2.711
447000 Representatiekosten	270	1.000	975
447300 Bijdrage PON	2.000	2.000	2.000
448300 Dyslexie	-	1.000	-
448400 OPR	480	5.000	4.560
448410 BOVO	4.877	4.000	3.015
448420 Netwerken	-	2.000	386
448430 Kindkans	5.019	5.000	5.091
448440 VVE verder	-	1.000	952
448450 Innovatie	-	15.000	15.716
448460 Ouderbetrokkenheid	69.155	100.000	54.994
448470 Taalklassen	11.569	20.000	10.397
448500 Vergaderkosten	3.910	3.000	3.831
448700 Klachtencommissie	10.502	10.000	9.055
449900 Overige kosten	2.882	2.000	5.137
450600 Materiële lasten logopedie	597	1.000	513
472000 Kosten bank	521	300	228
	115.814	176.900	121.078
Totaal overige lasten	142.692	196.800	142.872

Toelichting behorende tot de staat van baten en lasten

	Jaarrekening 2018 €	Begroting 2018 €	Jaarrekening 2017 €
4.5 Doorbetalingen aan schoolbesturen			
4.5.1 Verplichte afdrachten uit te voeren door OCW			
458000 Doorbetalingen overdracht SO	1.856.523	1.846.700	1.807.095
4.5.2 Doorbetaling op basis van 1 februari			
413500 Zorgformatie SBO 2%	381.171	389.900	357.730
413600 Basis- en zorgformatie SBO peildatum	79.021	68.100	109.812
413700 Basis- en zorgformatie SO peildatum	89.385	61.000	46.394
448750 Materiële overdracht SBO 2%	24.293	23.400	20.180
448760 Materiële overdracht SO	18.777	5.100	359
	592.647	547.500	534.475
4.5.3 Overige doorbetalingen aan schoolbesturen			
413000 Lichte ondersteuningsmiddelen	255.422	255.400	194.389
413100 Zware ondersteuningsmiddelen	704.098	685.600	650.658
	959.520	941.000	845.047
Totaal doorbetalingen aan schoolbesturen	3.408.690	3.335.200	3.186.617
5 Financiële baten en lasten			
5.1 Rentebaten			
870000 Rentebaten banken	92	400	707
Saldo financiële baten en lasten	92	400	707
<u>Uitsplitsing accountantskosten</u>			
4.4.1.1 Honorarium onderzoek jaarrekening	2.481	2.000	2.602
4.4.1.2 Honorarium andere controleopdrachten	-	-	-
4.4.1.3 Honorarium fiscale adviezen	-	-	-
4.4.1.4 Honorarium andere niet-controledienst	-	-	-
Accountantslasten	2.481	2.000	2.602

Overzicht verbonden partijen

Stichting SBO De Schilderspoort

Code: 4 overige

Consolidatie: nee, ontbrekende overheersende zeggenschap

Code activiteiten: 1 contractonderwijs, 2 contractonderzoek, 3 onroerende zaken, 4 overige.

WNT-verantwoording

1. Bezoldiging topfunctionarissen

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functie vervulling.

Naam	Functie-gegevens	Jaar	Aanvang en einde functie-ervulling	Omvang dienstverband in FTE	(Fictieve) dienstbetrekking	Beloning plus belastbare onkosten vergoeding	Beloningen betaalbaar op termijn	Subtotaal bezoldiging	Individueel toepasselijk WNT-maximum	-/- Onverschuldigd betaald bedrag	Totaal bezoldiging
De heer O. Kamps	Directeur	2018	1/1-31/12	0,70	ja	€ 56.044	€ 9.212	€ 65.256	€ 132.300	€ -	€ 65.256
De heer O. Kamps	Directeur	2017	1/1-31/12	0,70	ja	€ 55.341	€ 8.912	€ 64.253	€ 126.700	€ -	€ 64.253

Toezichthoudende topfunctionarissen

Naam	Functie-gegevens	Jaar	Aanvang en einde functie-ervulling
De heer J.L.M. Meesters	Voorzitter	2018	1/1-31/12
De heer J.L.M. Meesters	Voorzitter	2017	1/1-31/12
Mevrouw M. Wessels	Lid	2018	1/1-31/12
Mevrouw M. Wessels	Lid	2017	1/1-31/12
De heer A. Geluk	Lid	2018	1/1-31/12
De heer A. Geluk	Lid	2017	1/1-31/12
De heer W. Ludeke	Lid	2018	1/1-31/12
De heer W. Ludeke	Lid	2017	1/1-31/12
Mevrouw S. van Diessen	Lid	2018	1/1-31/12
Mevrouw S. van Diessen	Lid	2017	1/10-31/12
De heer P.J. Buhler	Lid	2018	1/1-31/12
De heer P.J. Buhler	Lid	2017	1/9-31/12
Mevrouw I. Wolsing	Lid	2018	1/9-31-12
Mevrouw P. Franken	Lid	2017	1/1-31/8
De heer R. Winters	Lid	2017	1/1-1/10
Mevrouw J. Derksen	Lid	2017	1/1-31/12

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking.

Er zijn geen uitkeringen betaald aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking wegens beëindigen dienstverband.

3. Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT.

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekkingen die in 2018 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2018 geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden gemeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Duurzame inzetbaarheid

In de CAO PO zijn afspraken opgenomen rondom duurzame inzetbaarheid van personeel en is de BAPO-regeling vervallen. De nieuwe CAO-regeling betreffende de duurzame inzetbaarheid geven medewerkers recht op een basisbudget van 40 uur.

Daarnaast is vanaf 57 jaar het sparen van ouderenverlof mogelijk en is er sprake van een overgangsregeling BAPO voor medewerkers vanaf 56 jaar. Deze aanpassing van de CAO heeft ook gevolgen voor de financiële verslaggeving van schoolbesturen met ingang van verslagjaar 2018.

Op basis van geldende wet- en regelgeving is geconcludeerd dat voor gespaarde uren duurzame inzetbaarheid in het kader van het ouderenverlof een voorziening moet worden gevormd.

Het basisbudget (40 uur) duurzame inzetbaarheid voor iedere werknemer kan in principe ook gespaard worden. Deze uren worden echter niet meegenomen in de voorziening, voor zover deze uren niet worden gespaard voor ouderenverlof.

Om uren te kunnen sparen voor ouderenverlof moet de werknemer conform artikel 8.A8 CAO PO vooraf een plan indienen, waarin staat hoe deze verlofuren de komende vijf jaren worden ingezet. Uitgangspunt voor het waarden van de voorziening zijn deze plannen, die zwart op wit staan. De basis voor het vaststellen van de hoogte van de voorziening duurzame inzetbaarheid is het aantal uur dat een medewerker op basis van deze plannen heeft gespaard (en niet heeft opgenomen) vermenigvuldigd met de loonkosten per uur (rekening houdend met de eigen bijdrage en de blijfkan).

Aangezien er voor het opstellen van de jaarrekening 2018 geen afspraken zijn gemaakt over het sparen van de uren 2018-2019 kan er per ultimo 2018 geen voorziening worden gevormd. Over het kalenderjaar 2019 zal dit, indien aan de voorwaarden wordt voldaan, wel het geval zijn.

Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum 31-12-2018 zijn geen gebeurtenissen te melden die het resultaat over 2018 belangrijk beïnvloed zouden hebben.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het intern toezichthoudend orgaan van Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs op Maat de Liemers

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN JAARREKENING 2018

ONS OORDEEL

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs op Maat de Liemers te Zevenaar gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs op Maat de Liemers op 31 december 2018 en van het resultaat over 2018 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het Onderwijs-accountantsprotocol OCW 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2018;
2. de staat van baten en lasten over 2018; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

DE BASIS VOOR ONS OORDEEL

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Samenwerkingsverband Onderwijs op Maat de Liemers, zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Controleverklaring (vervolg)

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

GEEN CONTROLEWERKZAAMHEDEN VERRICHT TEN AANZIEN VAN DE ANTICUMULATIEBEPALING VAN ARTIKEL 1.6A WNT EN ARTIKEL 5 LID 1(J) UITVOERINGSREGELING WNT

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2018 hebben wij geen controlewerkzaamheden verricht op gegevens in de WNT-verantwoording, of het ontbreken daarvan, op grond van de anticumulatiebepaling van artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 onderdeel j Uitvoeringsregeling WNT. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT plichtige instellingen alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

VERKLARING OVER DE IN HET JAARVERSLAG OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.2. Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf '2.2.2. Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

Controleverklaring (vervolg)

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

VERANTWOORDELIJKHEDEN VAN HET BESTUUR EN HET INTERN TOEZICHTHOUDEND ORGAAN VOOR DE JAARREKENING

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening, in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen. In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Het intern toezichthoudend orgaan is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

ONZE VERANTWOORDELIJKHEDEN VOOR DE CONTROLE VAN DE JAARREKENING

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Controleverklaring (vervolg)

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2018, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's:
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude;
 - van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn;
 het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Controleverklaring (vervolg)

Wij communiceren met het intern toezichthoudend orgaan onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Enschede, 29 mei 2019

MAZARS TKH N.V.

WAS GETEKEND

G.J.H. Oude Voshaar RA

Gegevens over de rechtspersoon

Bestuur

Naam bestuur: Stichting Samenwerkingsverband Op Maat de Liemers
 Bestuursnummer: 21459
 Inschrijvingsnummer KvK: 58909605
 Adres: Mercurion 36
 Postcode/plaats: 6903 PZ Zevenaar

Directeur: De heer O. Kamps

Bestuurssamenstelling

Voorzitter: De heer J.L.M. Meesters
 Overige leden: Mevrouw M. Wessels
 De heer A. Geluk
 De heer P.J. Buhler
 Mevrouw S. van Diessen
 De heer W. Ludeke
 Mevrouw I. Wolsing

Aantal leerlingen in het SWV

	1-10-2018	1-10-2017	1-10-2016
Basisonderwijs	7.559	7.645	7.734
Speciaal basisonderwijs	242	250	242
Speciaal onderwijs	156	152	167
Totaal aantal leerlingen	<u>7.957</u>	<u>8.047</u>	<u>8.143</u>
Categorie 1 SO	134	126	144
Categorie 2 SO	12	15	13
Categorie 3 SO	10	11	10
	<u>156</u>	<u>152</u>	<u>167</u>
Peildatum SO februari	161	163	170
Peildatum SBO februari	250	260	252
	<u>411</u>	<u>423</u>	<u>422</u>